

**DEDIČSTVO ANTICKEJ FILOZOFIE AKO MOST
MEDZI VÝCHODOM A ZÁPADOM**

V súčasnosti sme svedkami mnohých celosvetových diskusií, ktoré sa týkajú vzťahov medzi Východom a Západom, a to nielen v politickej rovine, ale aj v ostatných sférach spoločenského života. Takéto diskusie zasiahli aj oblasť filozofie, ktorá zohráva dôležitú úlohu v ľudskej spoločnosti bez ohľadu na to, či si to ľudia uvedomujú alebo nie. Mnohí si často kladú otázku, akú úlohu zohráva, alebo by mala zohrávať filozofia v náročnom období vojen, klimatických zmien a globálnych civilizačných kríz (Buschmann 2020, 190 – 202). Na tieto a mnohé iné otázky súvisiace s dedičstvom antickej filozofie, chápaným ako premostenie medzi Východom a Západom sa snažili poukázať a nájsť odpovede účastníci v poradí už siedmeho medzinárodného filozofického dialógu, ktorý sa konal 5. – 7. októbra 2022 v Skopje a Sveti Nikole (Severné Macedónsko) pod názvom *Dedičstvo antickej filozofie ako most medzi Východom a Západom* (The Heritage of Ancient Philosophy as a Bridge between East and West).

Na organizovaní tohto zaujímavého podujatia sa podieľali viaceré inštitúcie, medzi nimi Macedónska akadémia vied a umení, Medzinárodná slovanská univerzita Gavriła Romanoviča Deržavina so sídlom v Sveti Nikole, Filozofická fakulta v Skopje a Macedónska filozofická spoločnosť. Okrem početnej skupiny účastníkov z uvedených domácich inštitúcií, prezenčnou alebo online formou v piatich sekciách vystupovali a zapájali sa do diskusií aj zahraniční účastníci z Bosny a Hercegoviny, Číny, Grécka, Rumunska, Ruska, Slovinska, Slovenska, Srbska, Taiwanu, Turecka a USA.

V úvodnom vystúpení Vitomir Mitevski (Severné Macedónsko) porovnával východnú a západnú filozofiu v staroveku a dnes. Poznamenal, že v časoch Descarta alebo Kanta sa idea filozofie stotožňovala s ideou takzvanej západnej filozofie. Vďaka niektorým prekladom východných filozofických diel sa situácia v devätnástom storočí do určitej miery zmenila. Podľa Vlada Kambovskeho (Severné Macedónsko) existujú body, v ktorých sa západná a východná filozofia stretávajú. Bližšie si všímal, čo je rozdielne a spoločné v západnom a východnom filozofickom myslení.

Skúmaním tradičnej úlohy osobnosti na Východe a Západe sa zaoberal Predrag Čičovački (USA). Konštatoval, že v druhom tisícročí kresťanskej éry západná tradícia čoraz viac zdôrazňovala jedinečnú individualitu každého človeka. Vangel Nonevski (Severné Macedónsko) poskytol argumenty pre a proti myšlienke antickej filozofie ako mostu medzi Východom a Západom. Podľa neho orientálne náboženstvá (taoizmus, zenbuddhizmus, hinduizmus atď.) majú holistický a organický prístup v chápaní a žití

s Vesmírom. Byť Jedno s Vesmírom znamená, že človek sa musí zbaviť racionálnej záťaže, ktorá sa pokladá za hlavnú prekážku pri dosahovaní tohto cieľa. Takže orientálne náboženstvá a kultúry podľa neho boli celkom odlišné od antickej filozofickej tradície, teda aspoň od ich hlavných racionálnych zástancov: Platóna, Aristotela, Sokrata, Parmenida atď. Ak však načrieme hlbšie, nájdeme filozofov (Herakleitos je tu najvýznamnejšou osobnosťou), ktorých myšlienky a svetonázory možno považovať za konvergentné alebo prinajmenšom komplementárne k názorom východnej mystiky.

Vasil Gluchman (Slovensko) poukázal na antické tradície v slovenskej filozofii a etike medzi Západom a Východom. Konštatoval, že vo filozofii na území dnešného Slovenska nachádzame už od čias reformácie prepojenie reformačného myslenia s gréckou a rímskou filozofickou tradíciou v dielach Leonarda Stöckela, Martina Rakovského a Johanna Webera. Podobne Gašper Pirc (Slovinsko) zdôraznil, že ako Európania zijeme pod záštitou grécko-rímskeho a kresťanského dedičstva.

Súčasťou vystúpení a diskusií boli aj reflexie antickej filozofie v západných a východných kresťanských cirkvách, platónske a chánske buddhistické tradície, chaldaizmus a židovstvo v teologických koncepciách Juliána Apostata, zmysel náboženskej skúsenosti Jīva Gosvāmin, ale aj Platón a Aristoteles ako kultúrne paradigmy, Aristotelovo *epagoge* a koncepcia epistemického induktívneho uvažovania, Sokratovo a Epiktetovo učenie vo filozofickom myslení a prácach H. D. Thoreaua a poukazanie na stopy antickej filozofie u Ludwiga Wittgensteina.

Hlavným cieľom konferencie bolo preskúmať význam východných a západných spôsobov filozofického myslenia, diskutovať a hľadať možnú syntézu myšlienok a ideálov, ktoré sú akýmsi mostom medzi týmito filozofickými tradíciami. Prezentujúci konštatovali, že v priebehu dvadsiateho storočia sa rozvinula nová podoba svetovej filozofie, kde východné a západné myslenie intenzívne komunikujú na vysokej úrovni, a to je aj odkaz pre budúcnosť, aby sme primárne hľadali to, čo nás spája, pretože to je úlohou mostov.

Literatúra

BUSCHMANN, D. (2020): What is critical in the Anthropocene? A discussion of four conceptual problems from the environmental-political philosophy perspective. *Ethics & Bioethics (in Central Europe)*, 10 (3 – 4), 190 – 202.

Príspevok vznikol v rámci projektu KEGA 013/PU-4/2022: *Dejiny etického myslenia na Slovensku v 20. storočí*.

Marta Gluchmanová